

✠ ПОРАТАЈ БОГЪ

ČAS OPIS EVANGELSKICH SERBOW

12. číslo

Budyšin, december 1964

Lětnik 15 ⁷⁴

Ja budu pytany wot tych,
kotřiž so po mni njeprašachu;
ja budu namakany wot tych,
kotřiž mje njeptytachu. (Jes. 65, 1)

Tute profetiske słowo potajkim je mēsačne hrono za hodownik, hdyž hodowny štom w našich stwach steji a my spěwamy „Cicha nóc, swjata nóc“. Někotry so praša: Što pak je hodowne w tutym słowje? Ja so sam tež tak prašam.

Što pak rěka „hodowne“? Što maja hody na sebi? To tola každe džěčo wě, wězo každe křesćanske džěčo. Haj, wšak cyle tak wjace njeje, kaž Luther praji, zo „wě — Bohu budź dzak — džěčo sydom lět stare, što cyrkej je, mjenujcy: swjeći wěrjacy a woweki, kotrež słyša hłos swjeho pastyrja“. Tak tomu woprawdže wjace pola nas njeje, zo to sydomlětne džěčo wě. Ale što hody su, wě tajke džěčo, wězo z tym wuměnjnjom, zo je křesćansce wukubłane. Druhim su hody jenož wobradjenje a wjesele swjatych dnjow.

Nětk pak so wo to jedna, što ma to na sebi, zo je Jezus Chrystus, syn wěčného Boha, čłowjek narodzeny. Tehdom je so zwisk wobnowił, kotřiž chce Bóh Knjez wot wšeho spočatka z čłowjekom měć, kotřiž je so pak z hrěchom zaso zhubił. Bóh sam je so hody z tutym hrěšnym swětom znowa zwjazal. W hodownych kěrlušach je to tak wuprajene:

Wyskajće, njebjesa,
zradujće kónco so swěta!
Bóh je nětk z nami,
a mjez nami Boža je hěta.

Jezus je přišoł —
hlej, Bóh naš je tudy.
A kaž O, započatk, kónce tež
wón je,
stworiciel wšeho, kiž čłowjek
bu chudy;
wěčnosť w nim sama k nam
smjertnym nětk dže!

Nětk pak dyrbyješe tón w žlobiku narodzeny nazhonić, zo jeho swój lud začisny a na křiž přinješe, přetož jeho zemski puć džěše wot žlobika ke křižej. Ale powěsć wo tym, kiž je so w Betlehemje narodził, na Golgaće wumrěl a na třecim dnju zaso stanył wot morych, so tola dale připowědaše — a drje před pohanami. A runje tak Pawoł w listě na Romskich tute profetiske słowo wukładuje. Pohanjo su tola tajcy, kiž — znajmjeńša najprjedy — njejsu Knjeza pytali a za nim so prašeli. Ale Knjez da so tola wot nich pytać a namakać, jako so jim z misioniskim předowanjom zbožo w Chrystusu Jezusu poskići. Poslednje słowo z erta Pawoła w Japoštołskich skutkach (28, 28) rěka: „Tuž budź wam wědomne, zo zbožo je pohanam posłane; a woni budu jo słyšeć!“

A derje nam, hdyž smy my tež tajcy „pohanjo“, ke kotrymž budže tute zbožo posłane a připowědane, a hdyž nic nam samym, potom so to sta pola našich prjedownikow před lětstotkami, kotřiž najprjedy džěchu na „Prašicu“ a na „Hromadnik“ — na džens-

Dyrbimy was wo wodaće prosyc tutoho wobrazu dla? My smy tola hewak tak lubozne wobrazy zwučeni z Betlehemskeje hrodzički. Wjesolósć hodowneho ewangelija: Bóh je so čłowjek narodził! Wěčne swěto je nam zeschadzało! Bóh w swojej lubosći je so smilil nad hrěšnym swětom a je nam dał swjeho Syna za Wumóznika. Tale zbožna powěsć je překrasniła Betlehemiški wobraz. Ale we woprawdžitosći běše tola tuta hródž w Betlehemje wšitko druhe hač jena romantiska idyla.

My móhli nawopak jara surowy wobraz wo hodownym Betlehemje namolować. My trjebali jenož přemyslować wo słowje hodowneho ewangelija: „Woni hewak žaneho ruma w hospodže njemějachu.“ Kak wjele čłowjeskeje nuzy so w tym wupraji, zo młoda žona žaneho drugeho kućika njenamaka za swoju stysknu hodžinu hač w hrodži wosrjedz skotu!

Ale tež to by zaso wopak bylo, bychmy-li jenož dźiwali na čłowjesku nuzu. Kak wjele žonow je runje před 20 lětami w najwjetších styskno-

sách dyrbjalo w zymje a błoće daleko wot domizny swoje džěčatko porodzić. Hdyž bychmy jenož wo nuzy čłowjestwa rěcć dyrbjeli, by to za nas njeznjesliwa čěza byla. Wobraz čmy a bolosće, zrudoby a horja a křiwdy bjez každeje nadžije.

Tuton Betlehemiški wobraz bě cyle wěsće chudy a bolostny. A hišće wjace, nic jenož, zo je tale nóc w Betlehemje tak zrudna, ale nad njej hižom steji křiž. Bolosćiwy započatk a kónce na křižu! To je z čłowjeskimaj wočomaj wobhladowane zemski puć našeho Knjeza a Zbóžnika. Štož pak so zanuri do našeho wobrazu, njewidži z njeho jenož zrudobu, ale wjele bóle tu wulku dowěru do Božej lubosće, kiž je nam dała swjeho Syna w čłowjeskej chudobje, kotraž je tutu chudobu překrasnila, swječila a žohnowala k našej zbóžnosći.

Štož tutón wobraz widzi, njech so stroži, kak je wumělc woboje hromadu widzał, narod w Betlehemje a křiž na Golgatha, zo by so Bohu dżakował za jeho wumóženje přez Jezusa Chrystusa. W.

Druzy pola nas na wopyće

Podal Gerhard Wirth

(Pokročowanje)

Erfurt

W Eisenachu bě Luther swoje zbožowne šulske lěta měl. 1501, potajkim 18 lět stary, so Luther přesydlil na Erfurtsku uniwersitu, wot kotrejež tam jenož hišće portal widžiš, hewak je cyle twarjenje zničene. Přenje štyri lěta je Luther był student artistiskeje fakulty, to rěka, zo běchu tele studije prihotowanja na wosebitu fakultu. Po přeću swjeho nana so Luther da 1505 w juristiskeje fakulće za studowaceho zapisal. Nan chcyše swjeho syna pozdžišo widjeć na wuznamnym městnje w politiskim žiwjenju. Ale hižo po krótkich mēsacach Luther ze swojim juristiskim studijom přesta a zastupi do Awgustinskeho klóštra.

niši Čornobóh — woprować a potom so jim zbožo w Chrystusu poskići, a to přeco a přeco zaso přez lětstolki, na wosebite wašnje přez žohnowanje reformacije a pozdžišo pietizma, wosebje přez Ochranowskich (Herrnhut) bratrow.

A derje, hdyž so to nam tež džensa hišće poskića — a to so stawa a my jo slyšimy:

Zhubjene džěci,
Chryst je na swěće. —
Chrystus je tudy,
wujedna ludy.
Wjesel, wjesel so, křesćanstwo!

A hdy bychmy my tuto zbožo a tuteho Zbóžnika začisli, so Bóh Knjez hižo wo to stara, zo wón a jeho zbožo w Chrystusu budže pytany wot tych, kotřiž so po nim njeprašachu, a zo budže namakany wot tych, kotřiž njejsu jeho pytali. La.

To bě we wočomaj Lutheroweho nana wučinjena katastrofa. Wón bě wšu swoju nadžiju stajal na swjeho wobdarjeného a pilného syna, kotřiž bě přenje štyri lěta uniwersitneho studija derje dokonjal. Nětko budže jeho syn bosa poprošenju chodzić! Jeho nanowa hordosć bě čězko zranjena. Wón to nihdy na nihdy njechaše dowolić. Haj, što bě so z Lutherom stało? Što bě zawinowalo tole njenadžite přeměnenje? Luther bě w lécu 1505 wot Erfurta sem doma pobyl pola staršeu w Mansfeldze. A hdyž so ducy wróćo Erfurtej bližeše, jeho pola Stoffernheima nje-wjedro dosćahny. Blysk dyri w jeho bliskosći do štomu a wjerhny jeho na polo. W swojich stroželah zawoła: „Swjata Hana, pomhaj mi. A chcu z mnichom być!“ A 14 dnjow pozdžišo, 17. julija 1505, zhromadži młody, wjesoly Luther swjich towaršow při sebi. Woni wjesele spěwajo a bjesadujo nóc hromadže swjećachu a nazajtra Luther swjich towaršow prošese z nim do města hić. Dowjedže jich ke klósterskim wrotam a tam so z překwapjenymi towaršemi rozžohnowa: „Wy tajkeho wjesoleho Měrcina Luthera ženje wjace widjeć njebudžeće“, a so wot nich wobroći a zastupi do klóštra.

Tak husto hač ja swojim paćerskim džěcom wo tutej Lutherowej króceli powědam, je zyma přeběhuje. My ewangelscy nimamy wulki zajim za žiwjenje zady klósterskich murjow. Tři sluby měješe Měrcin Luther zložić: sluby poslušnosće, chudoby a počiwosće. Tajki mnich so wzda na čas žiwjenja wšitkich počahow k žonje. Wón njewobsedzi nič, pak tež docyla nič. Samo jeho drasta njeje jeho ale klósterska. Jeho wola nje-

pláči ničo wjace. Wón čini to, štož jemu klósterski wótc přikaza. Tajke žiwjenje w klóštrje bě krute a surowe. Wjele posćenja, wjele Božich službow, poprošenju chodźić a pilne wědomostne džělo! A Luther je w Erfurtskim klóštrje swoje winowatosće tak swěru dopjelnil, zo je při tym na čas žiwjenja na swojej strowoće škodował. Haj, wón bě z lutej pobožnosću so předračował a by wumrěl, njeby-li so jemu druhu puć pokazał.

W tutym Erfurtskim klóštrje přez te wrota, přez kotrež je Luther tehdóm zastupil, běchmy tež my přebroćili, 460 lět pozdžišo. Tutón klóšter je džensa předarska šula. Něštozkuli drje je so změnilo, jedyn džěl twarjenjow bu w poslednjeje wójnje zničeny a tola maš tam dobry začisć wo tym, što je klósterski duch. My stejachmy w małej stwičce, w kotrež je Luther před 450 lětami bydlil. Z woknom hladaš dele na wuski štyriróžkojty klósterski dwór. Swět je tu wuzanknjeny, mniša chodžachu po dworje w pobožnych modlitwach. Jedyn swět cyle sam za sebje. Luthera bě z mocu čahnylo do klóštra, hrěšnemu swétej wučeknyć, čelne žadosće sklužić, swoje mysle jeniče na Boha zložić a Bohu spodobnje tu žiwy być. Z tutych

přičin bě wón z njeměrneho swěta čeknył do činy klóštra. Wón swóje nana nutnje wo dowolnosć prošese za tutu kroćel a nan so pjećowaše. Ale hdyž běštaj jemu dwaj synaj nahlé wumrěloj a z Erfurta powěsć přińdže, zo je Měrcin w Erfurce tež zemrěl, bě nan tak nastrožený, zo potom synej, kiž wšak njebě wumrěl, dowolnosć da so z mnichom stać. Tak krute a surowe kaž tole žiwjenje za Luthera bě, tak bě wono tola nuzne, zo by wón potom čim radostnišo spóznał drohi ewangelij, kotryž nas powołuje za swobodne Bože džěci. W cyrkwi stejachmy před kamjenjom, na kotrymž ležo je Měrcin Luther wo přijimanje do klóštra prosył. Džiwna wěc! Pod tutym kamjenjom leži Cacharijas, kotryž bě najprjedy přećel Jana Husa a potom jedyn z jeho najhóršich njepracelow, kiž ma wulku winu na Husowej smjerći w léce 1415. Na tutym rownym kamjenju je Luther zložil swoje klósterske sluby. To, štož Husej, Cachariasowemu njepraceljej, njebě popřate, to smědžeše Luther sto lět pozdžišo dokonjeć: Cyrkej na hłowje a stawach ponowić, ju wróće dowjesć k žórłu wšeho duchowneho žiwjenja, k swjatemu Pismu.

do njezboža chwata! Što smy my tehdóm činili? Někotři su ze čaha wuskročili do smjerće w koncentraciskich léhwach. My pak smy w čahu wostali a smy ze wšemi hromadže znjezbožili. Z katastrofy poslednjeje wójny ničo njezranjeny wušol njeje. Naši synojo a nanojo su spadali. Miliony su domiznu zhubili a naše wódomje je wozamane. Ze samej zlóscu, kotruž smy njewinowatym načiniłi abo z bojosoć mjełčo přihladowachmy čerpijenjam wobohich, njewinowatych čłowjekow. Tuta katastrofa spisowacelow, němškich a serbskich, pólskich a čěskich, jeńdželškich a francoskich, ameriskich a ruskich zaběra. A dyrbi jich zaběrać! A my dyrbymy zwólniwi być, jich knihi čitać, přetož spisowaceljo derje mjenja z nami. Woni chcedza nam pomhać, zo bychmy so zhrabali k nowemu a sprawnišemu žiwjenju.

Wy wěsće, zo ja njejsym přeswědčeny wo komunistiskej ideji, a tola bych ja měnil, zo mamy tež na nich posluhać a so zaběrać z jich myslimi. Anton Nawka je wěrjacy křesćan a z jeho knihi „Pod wopačneje flintu“ to hdys a hdys spóznamy. Pětr Malink je syn njeboh serbskeho fararja Malinka we Łazu. My chcemy rady čakać na to, što ma wón nam prajić.

Ja bych was, lubych ewangelskich Serbow, zaso chcył wuwabić z wašeho kuta a mjełčenja, njespokojnosće a zasakosće. Hdže wy poprawom sće? Jenož při džěle abo, kaž so džensa zaso z hórkosću praji, na roboće? Čehodla wy so njewobdžělicie ani tu a tam? Čehodla je naše zjawne žiwjenje tak slabe a sprócne? Čehodla nje daće so wjace za ničo a wot nikoho zahorić? Sydaš ty jenož hišće před swojim dalokowidžakom a daš so zabawjeć wot dobrych a njedobrych poskićenjow, doniž njejsy wusnył w swojim stólcu sedžo? Zrabajće so zaso! Zapřimńće, zo tež my džensa zaso w jednym čahu sedžimy hromadže a starajmy so wo to, zo naš čah znowa do njezboža njejedže. My budžemy so jónu dyrbeć zamołwić za to, štož my džensa činimy abo tež nječinimy. Za to, štož rěčimy a runjewon tež za wšitke te skladnosće, hdžež njejsmy rěčeli.

Tohodla čłowječe, poskaj, čitaj, pruwuj, što je dobre a što je njedobre. To dobre připóznej a wobchowaj, to njedobre pak začisń a raznje wotpokazuj!

Wirth
serbski superintendent

Čłowječe, poskaj, ja dyrbjú čí něšto prajić

Předarjo předuja ze wšej prócu a swěru, a na kemšach je mało ludźi.

Spisowaceljo pisaja knihi, a mało je čitaju.

Gmejnska rada zwola zjawne posedenje do wulkeje žurle, kotraž wostanje prózdna.

Šula woła staršich na zhromadźiznu do šule, a jenož mała horstka přińdže.

Wšědnje napada nam wjele nowinow do domu, ale my je nječitamy, chiba na poslednjeje stronje, što je wumrěl abo hač je sej někajki motorski w pjanosći nopy rozrazyl.

Samo koncerty, džiwadło a kino maju so wo swoje wobstaće bédžić.

Před sto lětami tomu tak njeběše. Tehdom běchu kemše počne. Politiske zhromadźizny konserwatiwnych so runje tak derje wopytachu kaž socialistow. Knihi so kupowachu a tež čitachu. Ja móžu to trochu posudzować, kak su so tehdóm předawałe a mjez ludom wužiwałe knihi Lutherskeho knihowneho towarstwa. Nowiny a wosebje „Serbske Nowiny“ mějachu wliw na lud.

Što je so mjez tym stało, zo so lud takle zdaluje wšeho zjawneho žiwjenja? To njeje jenož scěhwk politiskich přeměnenjow, kaž by lud to njeměl, štož by sebi wón přal.

Je lud duchownje lěni, nima wón wjace chwile? Je wón rozhněwany? Přičiny drje budu wšelake. Ale jasne je, zo ma lud zaso swoju wutrobu wotewrić za dobre mysle, kotrež so jemu přinošuju z pisanym a rěčanym a předowanym słowom.

Wo serbsku literaturu džěše, hdyž bě nakład Domowiny 28. oktobra 1964 někotrych zajimcow serbskeho pismowstwa přeprosył na wuradźowanje a mjez nimi tež mje. Wy móžeće sej předstajić, zo běše to za nich a za

mnje njezwučene. Lěta dolho njeběchmy wjace za jednym blidom sydali a nětk tam nadobo tři hodžiny a hišće dlěje hromadže wuradźowachmy, što móhło so stać, zo by lud zaso bóle lubował serbsku knihu, ju kupował a tež čitał.

Wo štyrjoch knihach so nadrobnišo rěčeše:

Marja Kubašec:

„Bosćij Serbin“, II. kniha

Anton Nawka:

„Pod wopačneje flintu“ jako pokročowanje

1. knihi „Pod wopačneje lopaču“

Jurij Brězan:

„Feliks Hanuš“, III. kniha

Pětr Malink:

„Dwě horšći pěska“

Zo budže so kniha Marje Kubašec lochce předawać a čitać, směmy so nadžijeć. Wona je ta woprawdžita serbska spisowacelka, kotraž ze serbskeje dušu serbske žiwjenje w rjanej a lochce zrozumliwej serbskeje rěči wopisuje. Bosćij Serbin, šewc a wučer na Židowje, je sebi hižom wutroby wjele serbskich čitarjow dobył a wjele w napjatosći čaka na druhu a třeću džěl tutoho serbskeho romana. Tak husto, hač sym jeje „Bosćija Serbina“ wupožčował, je so tuta kniha čitarjam lubila a jich zahoriła.

Tamne tři knihi so zaběraju z poslednjeje wójny a powójnskim časom. Naš lud wo tutym času rady njeslyši a nječita. A tola je dobra wěc, zo so spisowaceljo z nim zaběraju a nam spytaja hlubiny čłowjeskeho njeducha, ale tež wyšinje čłowjeskeje woporniwoće a rozsudženosće tehdomnišeho časa rozestajić. My smy tehdóm sedželi wšitke hromadže w jednym čahu, wo kotrymž někotři wědžachu, zo wón ze žalostnej spēšnosću

Lěto 64

Před 1900 lětami, w léce 64, da romski kejžor Nero Rom zapalić. Z tym so započa surowe přescěhanje křesćanow. Na džesac tajkich žołmow hidy a smjerće dyrbjachu křesćenjo w přěnich lětstotkach přetrać. Na sydomyšac wěrjowych bu skónčowaných. Najwjetši džěl křesćanow pak zahiny w podkoptkach, hdžež dyrbjachu jako njewólnicy džělać. — Nječamy pak zabyć, zo je najwjace křesćanow swojeje wěry dla w našim lětstotku wumrělo. Chcemy tuž přeco tež za tych křesćanow prosyć, kotřiž su wosrjedž bjezbožneho swěta žiwi.

Hodowna powěsć za keklerja

To je hórka stawizna, kotruž chcu tu powědać. Sym ju zhonil wot swojeho stareho přečela. Wón je ju nazhonil, jako bě před třiceći lětami wikar farski we wulkim měsće. Kóždy lěto w hodownym času so wón znowa na nju dopomina a kóždy króć pomha wona jemu při hodownym předowanju. Tež mi je wona wjele pomhala.

Mój přečel běše krótko do hód do města přišol. Kaž zaurjeny ptačk sedžeše wón we swojej stwičce w druhim poschodze měščanskeho domu. W farskej cyrkwi měješe wón přeni dzeń hodow předować. A předowanje njechaše so jemu radzić, přetož mój towarš běše hišće mlody a njenazhonity zapocatkar. Na swojim bližze měješe hižom tři naćiski za předowanje ležo, wšitke tři pak so jemu njespodobachu. Mysle, kotrež běše na papjeru spisał, běchu wšitke z hlowy přiše, nic pak z wutroby. A posledni dzeń sta so něšto, štož je jemu k prawemu hodownemu předowanju dopomhala.

Zastojnik měščanskeho wobwoda, w kotrymž mój towarš bydleše, bě pola njeho pohrjeb přizjewil. Jednaše so wo sydomydesat lět stareho muža, kotrehož běchu z rozrěznjenej žilku něhdže w štwórtym poschodze stareje chěže namakali. Dokelž njeběchu nekajkich přiwuznych namakać a zwěsćić móhli, měješe město njesć wudawki za pohrjeb. Z listow a wupokazow, kotrež při nim namakachu, bě widjeć, zo so tu wo dziwného čłowje-

ka jedna. W pućowanskim pasu běchu kolki z Roma, Pariza, Kopenhagena a z druhich wulkich městow swěta. Morwy bě wjele lět byl kekler w cyrkusu. Běše hakle před někotrymi dnjemi do města přišol. — „Nječinje žane wono“, rjekny zastojnik, „pomodlće so a požohnujće kašć.“

Jako bě zastojnik wotešol, poča mój přečel rozmyslować a sebi hłowu lamać. Chcyše so do duše zemřěteho zanurić. Muž bě krótko do hód do města přišol, zo by wumřel. Čas swojeho žiwjenja běchu so ludžo pře njeho smjeli. W Romje, w Parizu, w Hamburgu, w Kopenhagenje. A dokelž wustupowaše w znatym cyrkusu, běše zawěrnje tež dobry kekler byl. Potom bě wón zestaril a cyrkus bě jemu wupowědžil. A něk běše čisće sam. Što sej hišće chcyše? Haj, tak drje je bylo. W móšni njeměješe ani hriwnički. Wulki swět bě wučeknyl do chuduškeje stwički. A tam so rozsudzi, zo chce so tohole swěta dźělić.

Jako přińdže mój towarš dzeń do patoržicy na kerchow, stejachu nošerjo hižo při marach, na kotrychž ležeše mały čorný kašć. Pódla kašća steješe hišće jenički čłowjek, tamny zastojnik měščanskeje rady. Potom podachu so wšitcy hromadže na štwórtě polo kerchowa, tam, hdžež njeznaći ležachu. To běše dolhi puć a ducy k rowu wikar rozmyslowaše, što by rečał. Njeměješe morwy kekler samsne prawo na pohrjebnu reč kaž wšitcy „čestni“ ludžo w měsće? Kašć

bu chětre do rowa spuščeny. Nošerjo so wotsalichu. Mějachu drje hišće službu na druhim kerchowje. Někč bštaj wonaj samaj z morwum, měščanski zastojnik a wikar. Do čišiny wučita mój towarš hodownu powěsć, kaž je wona napisana w scenje Lukašowym na druhim stawje. A něk njeběštaj wonaj wjace samaj. Kěžor Augustus tu bě, Cyrenius, bohot ze Syriskeje, so jim přidruži, tež Marja z Józefom. A potom tu běchu dźěćo Bože a pastyrjo. Z daloka bě slyšeć šćowkanje psa. Předarjowy hłós tróšku třepotaše; něk pak wón njecha-blajo dale čitaše: „A hnydom bě tam pola jandžela syła njebjeskeho wójska; či chwalachu Boha a dźachu: Česć budž Bohu we wysokosci, měř na zemi a čłowjekam dobre spodobanje...“ Njewidžomna wosada bě so zestupala wokoło kašća a rowa. K njej porěča wikar, po wučitanju hodowneje powěsće, hišće raz. Zastojnik tu steješe ze styknjenymaj rukomaj a hladaše wikarej do woči. „Njebojće so, hlej, připowědam wam wulke wjesele, kotrež so wšemu ludu dostanje; přetož wam je so džensa Zbožnik narodžil, kotryž je Chrystus, tón Knjez, w měsće Dawidowym.“

Wikar a zastojnik dštaj sej mjelčicy ruku a dźěštaj wródo do města. Doma čisny mój přečel wšitke tři naćiski za hodowne předowanje do stareje papjery. Wza sej nowe topjeno a spisa nowe předowanje. Morwy běše jemu Žiweho pokazal, dźěćo, do kotrehož je Bóh swoju wulku smilnosť za wšón swět dał.

Albrecht Goes

Njeměrna nóc

Z dowolnosťou naklada Friedrich Wittig, Hamburg, přel. U. L.

(Pokročowanje)

Skupina sama, kotraž měješe kaž so zda wosebje tajny nadawk, bě jara kruće wot wobydlerstwa dźelena. Baranowski pak, kotryž tamnu reč rozumješe, chodžeše do wjeskow jejka a sad kupować.

Nětko Ljuba. Mało dosć móžach wo tutej Wukrajincy zhonit, kotraž bě tak hluboko ze wšěm zwjazana. Baranowski zezna so w jednej wsy z Ljubu, jednej jara mlodej wukrajinskej wudowu, kotrejež muž bě we wojowanjach padnył. Wona bě mać džěsća, kotrež bě w tutym času dvě léče stare. Zda so, zo měješe runje tute dźěćo najprjedy wosebity wliw na žiwjenje wojaka Baranowskeho. Postrow jedneho džěsća, zórlo w puscínje: kóždy zrozumi, zo chcyše wón to dźeržeć, štož jemu tu žiwjenje poskići. Wojerska jednotka dla swojich twarskich dźělow husto městno změni. Tute přepoloženje zdželi Baranowski Ljubi, snano so tež zetkaštaj na třecim městnje, dosć: běchu listy, a tute listy běchu za njeho zahubne. Při raciji SS přińdžechu někotre z tutech listow do rukow pytaceho komanda a bohužel bě džěl wot listow na prózdne strony zastaranskich formularow napisany. Kóždy wojerska skupina měješe tajke lopjena při sebi, derje móžno, zo bě Baranowski w swojej jednotce za nje zamołwity, dosaha: wojerske sudnistwo měješe

lochku hru, pisarja bórže namakachu, a žane wurěče njedawachu. Zdželenja běchu poprawom njewinowate, tola dachu Wukrajinam powěsć wo wšělakich městnach wojskich jednotkow; a runje w tutej krajinje džělachu partizanojo — skrótka: wobskórženje réka: Přerada wojskich potajnstwow, chlóstanje 5 lět jastwa, tola chlóstanje bě potom hišće lahodniše, prócowanja někotrych instancow, Baranowskemu pomhać, běchu widžomne. Ale woprawdže wupomhać jemu nihtó njemóžeše.

W Rownje bě hłowne sudniske jednanje. W Dubnje bě w tamnym času najwjetše wojske jastwo. Tam dyrbješe zajaty přińc a wot tam zaso do chlóstanskeje kompanije. Chlóstanje same móžeše so po Hitlerowym přikazu hakle po wójnje pokućić, ale štož je w tajkej chlóstanskej kompaniji na koncu wójny hišće žiwy, tón dyrbješe tola wosebiteho jańdžela při sebi měć... Na jězbje do Dubna poradži so jatemu z čaha skoćić. Wón, a to bě woprawdžity džiw, njebě zranjeny a bě potom džak jeho rečnych znajomosćow a bórže tež z pomocu nowych civilnych šatow we wukrajinskim žiwjenju schowany. Pytachu jeho, ale wón wosta njespóznaty.

Tři njedzele pozdžišo sta so scěhowace: w lesnjej kónčinje, w kotrež so partizanske skupiny chowachu, přepytachu krajinu, a mjez druhimi mu-

žemi, žonami a džěćimi, kotriž běchu tam w lesu žiwi, bu tež Baranowski namakany. Honjachu jich hromadže a připad chcyše tak, zo runje we wsy, w kotrež jich hromadžichu na jednanje, bě bywša jednotka Baranowskeho we wokomiku tam. Partizanojo stejachu ze zběhnjenymi rukami na naměstnje, pyta so runje za přeložerjom, zo by so jednanje započać móhlo, jako jedyn feldwebel jednotki Baranowskeho nimo chwata hladajo na ciwilstow, stupi bliže, spózna swojeho prjedawšeho kuchinskeho šefa a woła z překwapjenjom: „Čłowječe, Baranowski, što da wy tu činicie?“

To bě kónc. Što so z druhimi Wukrajinami sta (mjez kotrymiž Ljuba a jeje dźěćo pak njeběštej) na tutym dnju, njeje znate. Baranowskeho sameho hnydom na městnje zajachu a wjedžechu jeho w rječazach do Proskurowa. Tu bě 5. septembra druhe jednanje. Wono bé, kaž so zda, jara krótko. Prašenje, hač k wšemu druhemu hišće wobskórženje na podpěru njeprěcelow přińdže, lédma pruhowachu. Čekanje bě tak jasne, zo ani oficialny zakitowar žadny pospyt nječinu na „njedowolene zdalenje wot jednotki“ předěrować.

Zamknych aktu a přemyslowach. Tak so pisa zwonkowna stawizna jedneho žiwjenja. Kajka pak je znutřkowna stawizna?

Njeje žane dwělowanje, to je stawizna jedneho, kiž njeje dosć lubowany byl. Ženje post! Ničo k hodam! A potom Ljuba a tute dźěćo. Nic nekajka wukrajinska holca, ale tuta mać! „Njechodži ženje k holcam“, bě

Hody su za nas křesćanow z połnym prawom najprjedy swjędźen wjesoloscě, wjesoloscě nad Jezusowym narodom. A tola spomina cyrkej, křesćanska wosada hižo lětstotki doho runje na druhim dnju hodow na swoich čerpjerow wěry dla.

Jedyn z najznačičich čerpjerow našeho časa je Paul Schneider. Runje před 25 lětami su jeho nacisća w koncentraciskim lěhwje Buchenwald jeho kruteje wěry dla zamordowali.

Jeho žiwjenje běše we wosebitej měrje to, štož słowo martrarstwo – lačansce martyrium – poprawom woznamjenja: swědčenje, wuznaće před swětom. Schneiderowe čerpjenje běše tajke, zo jo tež njekřesćenjo za wuznaće ke Chrystusej spóznaču.

Je tak hnujace, štož komunist Hasso Grabner we swojej knize „Das war Buchenwald“ wo čerpjenju tutoho křesćanskeho martrara Paula Schneidera pisa: „Mjez wšitkimi zmuzitymi, kiž běchu hač do smjerće swěrní, njejsy posledni, Paulo Schneidero. Z čestliwoscú a z wobdźiwanjom smy my, twoji towaršojo, rjekowsku počćiwosc twojeje wutroby začuwalí. Hdyž tež pod druhim zakonjom přeciwo fašistiskemu zwěrisku nastupichmy, a tež wumóženje wot złeho njewidźachmy w křesćanstwje, ale we wojowanju wo lěpši swět na tutej

zemi, tak běše ty nam tola z wopravdžitym bratrom, a my běchmy čí w bratrowskej lubosci přichileni. Tvoja čerpjenje běše naše čerpjenje, twoja smjerć běše naša hluboka bolosc. W swojej lubosci k cylemu čerpjacemu čłowjestwu, w swojej lubosci k potłóčowanym a skřiwdženym, w swojej lubosci k wšitkim rjekam bjez mjena a k njewinowatym woporam tutoho wowrótnjeného systema bu ty sam z rjekom a martrarjom... Tvoja njepowalna wěra do doskónčnje prawdosće zakaza tebi kategorisce kóždy kompromis, kotryž čí fašisticy kača husto dosć poskičachu, přemóženi přez krutosć twojeje wěrjaceje duše. Smy wšitcy wšědnje widželi, zo za tebe žadyn hinaši puć njeje hač tón do smjerće, a naše wutroby su z hordosću a ze zrudobu z tobu šli. A z hordosću a ze zrudobu spominamy na tebe, kiž smy smjerći wučeknyli. Tak směm tež džensa jako komunist twój dońt wšitkim powědać, kiž maju wuši, zo bychu słuchali...“

Hač móže to wjele njekřesćanow wo nas křesćanach prajić? Wězo, njetřebamy čerpić. A tola ma tež naše wšědne žiwjenje wuznaće našeje wěry do Jezom Chrysta być, nic z wulkimi słowami, ale ze žiwjenjom.

Jan Lazar

rěkało. Ale nadobo přińdže tuta žona. Ljuba – bě wón snano myslí – naši su tebi muža zatřělili a twojemu synej nana wzali, ale kedžbuj, nětko sym ja tu. A ja wostanu tu.

Hladach do nocy. Začuwach tydženje awgusta, w kotrychž je tutón hólc w lěsu hrdlił, najskerje w jednej chěžce, hromadže z Ljubu a džěscom. Začuwach suchu čoplotu lěthého lěsa, mi wonješe za hribami a jahodami, widžach jeho sameho, kak wón, nimalé hižo jako wukrajinski bur, zahe wot ranja do wječora. pózdže pyta ze žiwadla. Wón hlada wokoło sebye, přeco napjaty, přeco přihotowany čekač, přeco w strachu. Druhdy přińdžechu mužojo do chěžki, što so Baranowski wo to stara, hač běchu partizanajo? Hodžinu sedžachu při woheńju, pječachu běrny, kurichu machorku a rěčachu w dialekcě, kotryž cuzy njerozumi. A potom běchu tute nocy. Strach? Snano tež strach. Ale potom zastyša hlós Ljuby a začuwaše dych džěsća.

Nadobo klinčeše wołanje do mojeju wušow. Moje mjeno so wołaše. Hdže běch? Běch tola runje w lěsu. Ale ně, to tu je, to je tola Wehrmachtheim Proskurow, a hlós Brentana, a nětko so tutón hlós mje wopraš: „Kak je na času?“

Hladach na časnik a wotmołwich: „W jednej.“

Ja so njepohibowach. Nimowólne widžach aktu. Ju wjace nječitach. Bě dosć. Ale što steji nad aktami, to čitach:

„Přetož wón z wutrobu njechłosta a njerudži čłowjeske džěci; jako by chcyl wšěch jatych na zemi pod swoje nohi podteptać. A jeneho muža prawo před tym najwyšim skřiwić a jedného čłowjeka wěc přewobroćić

dać, jako by ju Knjez njewidźał. Štó da chcyl prajić, zo Knjez to njeje prikazał? Přibližuj so ke mni, hdyž so k tebi wołam, a rjekń: Njeboj so. Knježe, wuwjědz wěc mojeje duše a wumož moje žiwjenje...“

Na stólcu steješe swěčka, podla njeje ležeše časnik. Njemóžach wusnyć. Nichtó njesmě spać w tutym času. To je wójna. Hitlerska wójna!

Myslach na bratrow, přecelow, najlubšich čłowjekow, wšitkich wotučěnych w tutej nocy, wšitkich, kotřiž běchu sprócní, ale tola njesmédžachu spać. A tola druhdy jedyn, kiž dyrbi so ze žiwjenjom rozhoznować, wusnje a spi hluboko, cyle hluboko. A tež Baranowski nětko spi, sej myslach, a njewě ničó. Wětrik, wulki wětr w nocy, haruje a klepota z woknami, mje móžeš wubudzić. Ale njewubudž tych, kotřiž dyrbja wumřěć.

A nětko je na poł štyrjoch. Wšo trěbne je přihotowane. Tam hišće akta. Jako ju zapakowach, wědžach nadobo, kaž druhdy nam do myslow přińdže: Běch jeje pbsledni čitar na tutym swěće. Hdyž za dvě hodžinje Baranowskeho zatřěla, njewoprašo so žana čłowjeska duša za tutym mužom. Ale štož steji pola Jeremije napisane, to plać: „Ty, Knježe, wjedžeš wěc mojeje duše.“

Džěch po schodže dele. Wětrik bě mjez tym tak sylny, zo skoro njemóžach durje woćinić. Džěch z wulkej prócu přez drohi, runje tak, jako bych dyrbjał město zakitowarjej wutorhać.

VIII

„Parole?“

„Odessa.“

Wojak woćini. W stražnej stwě stejše Oberfeldwebel Mascher w služ-

Do synody zhromadźichmy so w Křižnej cyrkwi kemši. Tutón rjany wulki Boží dom bě we wójnje čězko wobškodženy. Wša wokolina wokoło njeho bě zničena. W farje podla cyrkwyje buchu z druhimi wosadnymi wšě tři farske swójby zasypane a nichtó njeje z nich zrudnu katastrofu 13. februara 1945 přetrał. Cyrkej je znowa wuporjedžena a je snano na wšelake wašnje nětko rjenša hač bě wona to prjedy. Z wotpohladom su kamjenje wostajili w cyrkwi, kotrež buchu z woheńjom wužehlene a rozpadachu. Tak maš w tutym Božim domje to njelube začuće, zo je wón mjenje abo bóle hišće ruina. To je symbol za to, kak je na tutej zemi wšitko njedospołne a čaka na to, zo budže jónu zaso wšitko znowa stworjene k njebjeskej krasnosći.

W tutym Božim domje schadžowachu so wot 2. adwenta 1848 sem kóždě lěto štyri króć ewangelscy Serbja w Drježdžanach, zo bychu Bože stowo w maćernej rěči słyšeli, a cyrkej běše poľna pobožnych Serbow. Tysac kemšerjow běše na tutej serbskich Božich službach. Kajka bě to kóždy króć synla manifestacija serbskeho luda w rezidenciji sakskeho krala!

Knježe rěč, twój wotročk słyši!

Wo tutym starozakońskim hesle na 9. nazymnik 1964 předowaše naš wy-

bněj drasće a strowi korektnje. Bě wšo hinak hač wčera wječor. W kachlach so woheń znowa paleše, ale nam bě zyma. Kak tež nic? W bliskosći smjerće je žiwjenju zyma. Jako chcych tola plašć wotpołožiť, praji Mascher: „Překi je zyma.“

„To ničó nječini. Hdyž přińdu w plašć tam, čini to začič, jako bych jenož na wokomik nuť pohladał.“

„Potom póńdžemoj.“

„Byšće wy, knježe fararjo, jemu to prajił?“ woprašo so mje oberfeldwebel, jako kročachmoj přez chodbu. Bě so mjelčo woprašal, přetož wšo dyrbješe so w čišinje stać, čí druzy jeći njetřebachu zhonić, što so sta. Jasne je, zo woni to pytnu. Nic hakle jutře rano, hdyž Baranowski na džěle poprachuje (jeli bě docyła hišće při džěle, snano běchu jeho přeco jenož w jastwje dzerželi). Ně, woni wědža wšo nětk hižo w nocy; smjerć, tuta nječłowjeska smjerć je kaž zymica a dže přez džěry a sóny.

„By knjez farar jemu to prajił?“

To njeběše moja winowatosć. To běše wěc wojerstwa, ale njedyrbjach ja tutu čłowjesku bojosc kruteho wójaka připóznać?

„Derje, budu činić.“ (A myslach sej: kak, kak jenož?) Zamkar woćini a stupi potom wroćo.

„Pońdu prjedy was“, praješe oberfeldwebel.

Lampa so zaswěći, widžach Baranowskeho spać, jenož włosy widžach, bě zyma a wón bě so do přikrywa zapakował, kreatura, čoplotu pytača kreatura. Wón so njehiba.

Feldwebel jeho torha. „Stawajće, Baranowski.“

To bě nimalé lubje prajene, w kaserbach by to hinak klinčało. Bara-

sokodostojny biskop dr. Noth na synodálních kemšach. Přédowanje biskopa běše dosć chutne a zaběraše so z myslimi praweho posluchanja na Bože słowo. Z tutech kemšow džěchmy do wuradzowanjow nazymskeje synody z čežkej wutrobu, přetož wažne rozsudženja na nas čakachu.

To wam nětko doprědka přeradzuj: Synoda našeje Sakskeje cyrkwy je nětak skónčnje po lětadołhich wuradzowanjach zakon postajiła, zo móže tež žona, kotraž je teologiju studowała, přédować a sakramentaj wudžělić, potajkim zastojnstwo fararki wukonjeć. Wuradzowanja běchu dothe a čežke, přetož z Božeho słowa ći jedni mjenjachu jasne dopokazać móć, zo je tajki zakon přećiwu Božej woli, a druzi z runje tajkej krutosću mjenjachu ze swjateho Pisma spóznać, zo je nuzne tež žonje duchownske zastojnstwo přepodać runje tak z ordinaciju, kaž so to stawa pola muža. Ja wam njemóžu wšu diskusiju tu rozpominać. Ja sam do njeje njejsym zapřimnył, ale sym kedźbliwje na wšitke wobmyslenja posluchał, kotřež so přećiwu a kotřež so za zakon wuprajichu. Hdyž so potom skónčnje wot hłosowaše na dwěmaj dnjomaj, sym ja za tutón zakon swój hlós dał. Dwanaćo běchu přećiwu njemu. Tak změjemy nětko w přichodže tež w našeje Sakskej ewangelsko-lutherskej cyrkwi tež ordiněrowane žony w duchownskim zastojnstwje. Tute žony pak njebudu móć samostatnje jednu wosadu wobstarać, ale budu w tajkich wosadach, hdžež při jednej cyrkwi wjace duchownych skutkuje. Zakon postaja, zo duchownki njebudu směć konfěrmirować, wěrować a pohrjebać, zo by so žónske zastojnstwo wot muskeho rozeznowało. Ja sym ze 16 druhimi přećiwu tutomu wobmjezowanju zastojnstwa fararki hłosował. Najskeje budže nas tole spytane

wobmjezowanje w přichodnych lětach hišće wjele zaběrać.

Tutón zakon je bjez dwěla nas wšitkich na synodze wosebje zaběrał. Ale naše schadzowanje běše tak bohate na maćiznje a zamowitych wuradzowanjach. Na spočatku našich wuradzowanjow poda naš biskop lětnu rozprawu Krajneho cyrkwinškeho zarjada na lěto 1963. My zawěrnje nimamy žaneje přičiny, so swojeje duchowneje mocy hordzić. A tola mamy so Bohu džakować, zo so Wón k swojej cyrkwi wuznawa. To je dźiw před našimaj woćomaj, hdyž widzimy, zo njeđi wajcy wšitkich zadžěwkow a wšitkich čłowjeskich slabosćow naša cyrkej hišće dale wobsteji a rosće. My so staramy kóžde lěto znowa wo pjenjezy, ale nam so podobnje dže kaž tamnej wudowje w Sarepće, kotřež hornic so njewuprózdi. To je nam widzomne znamjo, zo je swěrný Bóh z nami slaby mi a njewužitnymi wotročkami.

Ze starosćemi my zhladujemy na swoju młodzinu. Pokutny džen je so słowo synody w našich cyrkwjach wučitalo. Tajke słowo dyrbi so derje přemyslić. Nadźijomnje sće wšitcy z njeho spóznali našu wulku starosć wo naš młody lud. Synoda je tež list posłała na ministerskeho předsydu Němskeje demokratiskeje republiki. Ja běch přećiwu tutomu listej.

Tajke schadzowanje synody je dosć napinace, ale ja sym tola rady jako waš superintendent při nich. Bóh chcył dać, zo njejsmy přećiwu Božej woli so rozsudzili. Naša wola znajmjeńša to njeběše. Biskop sam w swojim dosłowje rjekny, zo nimamy we wšem poľnu jasnosć a zo je runje won tohodla trěbne, w ponižnosći dale na Bože pokiwky kedźbować a w lubosći hromadu stać.

Serbski superintendent

„Hej, mamy pobožneho mjez nami . . .!“

„Nó, kaha je naš ‚maty‘ njeđzělu přećinil?“ Korla njeběše ze swojimi sto a wósmođzesać centimetrami runje najmjeńši. To drje by bóle za Pawola trjěchilo. Tola Pawoł bě načolnik a tuž móžeše sej tajke žorty dowolić. Zasadžity a sylny tam čmowowłosaty Pawoł steješe, mjez tym zo so swětlowłosaty Korla ze swojej wuskej postawu tak prawje do mašinškeje hale njeđodžeše. Korli běše Pawolowe prašenje tróšku fatalne, a Pawoł to hnydom pytny. A tuž jeho hnydom dale škreješe: „Nó, ale ‚maty‘, štoha so tu začerwjeni? Sy so snadź z holčku zetkał?“ Korla so hišće bóle začerwjeni. Něk njemóžeše pak wjace mjelčec. Přestawka k snědanju bě so runje započala. Mašiny mjelčachu; jenož zynćenje milińy přeradží, zo so tu z hoberskimi mocami džěla. — „Nó, praj ‚nož skónčnje, Korla! Bě dha wona rjana?“

„Ja sym kemši byl!“ Bohu budź džak, nětak bě wšo prajene.

Pawoł najprjedy chwilkú na Korlu hladaše a njewěđžeše, što a kak. Potom pak wuprasny: „Hdže sy byl?“

Njeboj so, sej Korla mysleše. Z krutym hłosom hišće raz rjekny: „Sym kemši byl.“

„Hej, poskajće, mamy pobožneho mjez nami! Ně, tajke něšto!“ Jedny z kolegow so wótfre šćěrješe.

„Ně, praj mi, wěřiš dha ty woprawdže do tuteje keklije?“ poča Pawoł wusměšować.

A tu bu sej Korla přeni raz wědomy, zo je wón wjetši hač Pawoł, a to nic jeno po centimetrach. Jemu bě, jako by začuwał potajnu móć, kotraž za nim steješe. A bjez najmjeńšeho stracha hladaše Pawolaj do jeho nje-měrnej wocow.

„Wězo do toho wěrju, a mi šće njeje na škodu bylo!“

„To njech trjěchi, sy wšak porjadny kadla“, džeše Pawoł, wobroći so a wostaji Korlu stejo.

Jako so Korla po swjatoku domoj hotowaše, zadžerža jeho Pawoł. „Tak skoku će ja njepušču“, rjekny Pawoł. „praj mi to tróšku dokladnišo, wo čimž sy džens dopoldnja řečal.“ Někotři kolegojo so jimaj přidružichu. Tym wšak njeđžeše wo tule rozmolwu; čakachu wjele bóle na někajku „sensaciju“. Štoha je křesćanstwo pomhało? Křesćenjo wšak tež lepši ludžo njejsu! A wojnu křesćanstwo tež njeje zadžeržec móhlo! To a podobne dyrbeje sej Korla prajić dać. A njemóžeše so porokow a směchow dowobróć.

„Ty potajkim do Biblije wěřiš?“ — „Haj!“ — „A ty tež do Chrystusa wěřiš?“ — „Haj!“ rjekny Korla hišće raz. Što móhł tež hewak prajić. Jemu bě, jako bychy jeho přestyšowali.

„Haj, widžiš, ty křiwje ležiš!“ Pawoł z triumfalnym hłosom zawola. „To bych ći móhł na najjednorisich přikładach dopokazać. Wobhladať sej jenož jónu tu naš zawod! My ći jow najwrońniše a najnjemóžniše graty a stroje z našimi mašinami wudžělamy. A čehodla? Dokelž je džensniši džen nuznje trjebamy. Što sej myslíš, što je so tu w našeje fabrice před sto lětami džělato? A što sej myslíš, što by bylo, hdy bychmy přeco hišće po samsnym wašnju pastili? Bychmy bórce konjacu hłowu wupowěšyc móhli! A čehodla?“

Pawoł na swoje prašenja přeco hnydom sam wotmolwješe: „Dokelž bychmy zastarscy byli. A jow maš prawu wotmolwu: Twój Chrystus je tež zastarski! A Bibliju džensniši džen tež wjace njetrjebamy, ta so njeđodži do noweho swěta. Čłowjeće, mysl dha sej někajku nowu nabožinu a wěru! Wunamakaj tola něšto, štož so do našeho časa hodži! Pomhaj tola čłowjestwo wuchować! Čiń něšto! A wostaj so tajkich starych wunamakanjow! Štoha nam twój Chrystus pomha? Smorže! Runje tak wjele kaž někajke stare, přetrjebane mašiny! Naš čas ći něšto nowe trjeba, slyšiš, něšto nowe!“

Pawolowy hlós třepotaše. Lědma što bě wuslyšal zadwělowanje, kotřež z jeho słowow klinčeše. Wšitcy jenož jeho sylnosć widžachu a zo tam Korla steješe, sej rady njewěđzo. Tuž so woni tež wošćěrjeje wotsalichu.

„Tu tola něšto njetrjěchi, tu tola něšto njetrjěchi“, sej Korla ducy domoj hłowu lamaše. „Ale štoha?“

nowski wotući, wokomik hlada wokoło so, potom spózna feldwebla. Zwučeny posluchać, skoči hnydom z wobemaj nohomaj z přikrywa.

Stejach pod durjemi, wón njemóžeše mjě spóznać.

„Zwoblekajće so, wy dostanjeće wopyt.“

„Što pak je? Što jenož dyrby?“

„Njeprašeće so tak wjele, ale činće, zo budže hotowy.“

„Lós“, slyšach feldwebla prajić, „položće přikryw porjadnje.“

Potom wón so wobroći k durjam a woľaše mje. „Prošu, knježe fararjo.“ Zady mnje so durje začinichu. Baranowski hladaše nastrožany a njewěrjacy na mnje, zaby postrow.

„Njemóžeće sej mysljeć, čehodla ja w tak zahej hodzinje přiuđu?“

„Wotprawjenja dla!“

„Haj.“

„Su moju próstwu wo wobhnadźenje wotpokazali?“

„Haj.“

„A hdy budu na rjedze?“

„Džensa.“

„Džensa . . . hdy?“

„Za hodzinu.“

„A hdže?“

„Tu, před městom.“

(Přichodnje dale)

Slyšachmy „Nazymu“

Wón bě wšón poraženy. Ntčo jim njebě prajić móhl! Njebě Bóh slubil, zo budže pomhać? „Hdyž pak was podadža, njestaraje so, kak abo što byšće rěčeli...“ — njestaješe to něhdže w Bibliji? A što bě jemu pomhať?!

Přišedši domoj Korla najprjedy raz powječerja. Potom so sydny za swoje pisanske blido. Běše zamjerzany a njeměješe ani za feńk lóšta k pisanju. Tola powołanska šula so za tym njeprašeše. Korla zaswěći stejatu lampu. Wokomik! sej wón mysleše. Hasny lampu hišće raz a potom ju znowa zaswěći — hišće raz a hišće raz! Potom pak skoči ze stólca a zawoła: „Ja wěm, ja wěm! Ow, kak sym móhl tak hlupy być!“ Dokładnje sej wobhladowaše žehlawku.

Ty sy čisće hinaša hač monstrum, na kotryž je sej před sto lětami Edison patent dać dal! A tón monstrum so swěčeše, a ty so runje tak swěčiš. A čehodla? Dokelž je milina samsna. Organ je so přeměnil, ta móc pak nic, a wo nju wšak dze!“

Korla běše tak wjesoły, zo so nazajtra w přestawce docyla njeboješe. Chcyše z Pawolom hišće raz wo tym porěčeć.

„Ach ně, našemu ‚malemu‘ je drje něšto zeschadžalo?“ so Pawol do njeho da.

„Haj, to trjechi“. džeše Korla. „Ty sy mi wčera prajił, zo je Chrystus runje tak zastarski kaž mašiny, kotrež buchu tu před sto lětami twarjene. Praj mi, z čim ha buchu tele mašiny čěrjeny?“

„Nó, z ‚milinu, ty hlupako!“ Korla pak so njeda zatrašić. „A štoha je džensa čěri?“

„Tež milina!“

„Ha, widziš! Nětk mamy. Runje tak je z Chrystusom. Wón njeje mašina, ně wón je móc. My smy najskerje hubjene mašiny, to chcú rady přiznać. Zawěšće njejsmy bjez poroka, kaž by to dyrbjało być. Na tym pak njeje ta milina wina. Ta so njeje přeměnila; ta so tež nihdy na nihdy njezměni. Ta tež zestarić njemůže, a Chrystus tež nic!“

Korla docyla njewědžeše, z kak dobyčerskim hłosom bě na koncu rěčať. Pawołowe wobličo bě so přeměnilo. Na nim njebě ani najmjějšeho směcha widžeć. „To či hroznje njeklinči! Milina je tak byla, je tak a tak tež wostanje — ně, to či hroznje njeklinči!“

„Hlej, a to wšak hižo w Bibliji steji“, Korla wobkrući. Zadziwany slyšeše Pawol přeni raz slova: Jezus Chrystus wčera a džensa a tón samy tež do wěčnosti.

Jenož jedyn

Profesora Schlattera, něhdy profesor teologije, so raz prašachu: Štoha ma křesćanska wěra noweho porno starým nabožinam a filozofiskim systemam? Schlatter rjekny: „Chrystusa!“

Dobre, haj nadobne mysle su čłowjekojo hižo prjedy tež měli, Chrystus pak je jenož jóna a jedyn. We wšěch ludach pyta noweho Bohom a čuje, zo něchtó nad nim knježi. To so potom na wšelake wašnje wuskut-

Srjedu, 4. nowembra 1964, zetka so wjele Serbow w žurli hotela „Město Budyšin“. Wšitcy chcychu ze zajimom a radoscu štwórtý džěl cykla „Počasy“ wot Handrija Zejlerja a Korle Awgusta Kocora slyšeć.

Statny ensemble serbskeje ludoweje kultury poskići „Nazymu“.

„Nalěčo“, „Podlěčo“, „Žně“, „Nazyma“ a „Zyma“ — z tutech pjec džělow zestaja so wobšěrne kantaty „Počasy“. Dopisał je Handrij Zejler jenož „Nalěčo“ a „Žně“. Korla Awgust Kocor, z kotrymž bě Zejler lěta dolho spřečeleny, komponowaše hudźbu k Zejlerowym basnjam. Z „Podlěčom“ a „Nazymu“ zaběraše so Kocor hakle, jako bě Zejler hižo 11 lět njebohi. Bórže wón spózna, zo basnje Zejlerja za tutón cykl „Nazymu“ njedosahaču. Tohodla prosy fararja Michala Domašku w Nosacicach, kiž je jako kěrlušer a pěsnjer znaty, zo by dalše basnje přihotował. Chcemy tu jenož naspomnić:

„Witajće z bliska a z daloka k nam“, „Bóh smilny burej daril“ abo „Bóh sam hospodari“.

„Nazymu“ potajkim zaslyšachmy tehdom srjedu. Slyšo hudźbu, začuwachmy wopravdže nazymu, kaž ju lětnje dožiwjamy. Na započatku, jako so rěči wo přních dnjach nazymy, je hudźba wjesota a lóhka. Abo njeje to wjesolósće abo zboža dosć, hdyž směmy na čas žnjow, na čas wusywanjow, na čas krasnych přebarbjenjow lěsnych štomow a kwětkow, na čas sylnych wětrikow myslić?

„... mi witaj, pilna nazyma“

„... přihotować rolu je naju wjesele“

„Šwórčo, bórčo, šcebotajo“

W tutech spěwach njeslyšachmy jenož nazymske mysle, ale slyšachmy tež prawu hnujacu, do džěla wolacu a wjesołu hudźbu. Nic pak jenož wje-

solósć a krasnosć nazymskeho dnja klinčeše z hudźby. Wšudže dyrbi so božemje prajić:

„... łopjenka padaja, jich pohrjebne zwony su wichory, te božemje jim howrite zwonja“, abo „... O zróstna brěza, bjez lisća we hajku ja sym tež něhdy měla ach, lubu maćerku“, abo tež „Ha widžu-li ptačata čahnyć“.

Stysk, tyšnosť a zrudoba zwurazni mollowa melodija tutech spěwow. Z tym pak Zejler a Kocor swoju „Nazymu“ njeskončištaj. Nadžija do nalěča, nadžija do znowa křějaceje přirody, nadžija do čóptych slónčnych dnjow, haj nadžija do noweho, wjesoleho žiwjenja, w kotrymž wšo so zhraba, wšo w rjanosći stawa — to je kónč jeju „Nazymy“.

„... džak, zemja ty darna, džak wźmi, we wodžěwje móškownym spi; wšak zaso w rjanosći stawaš, a radosć a bohatstwo dawaš“, abo „... tola bórže po zymje schadža rjane nalěčo“.

Smy džakowni, zo Statny ensemble nam spěwaše tutón cykl ludowych spěwow, kotryž ma tak rjany narodny a ludowy charakter. Maćizna je z luda wzata, z džěla serbskich burow, ze serbskich swjedženjow a z přirody, a tuž je melodija tomu přiměrjena, potajkim lochce zrozumliwa. Zejlerowy a Kocorowy zaměr běše, zo běchu spěwy na lud skutkowale a w ludže wostali. Zo je tutón zaměr docpěły, widžimy džensa hišće, hdyž hišće wjele Serbow tute Zejlerowe spěwy zaspěwa. Solišća, chór a orchester prócowachu so ze wšej serbskej ludowej ranošću, nam „Nazymu“ spěwać, štož je so jim tež poradžiło. Chcemy so nadžijeć, zo w přichodže wjace svojich serbskich kompozicijow slyšimy, njetrjebale to jenož Zejlerjowe „Počasy“ być.

U. L.

kuje. Čłowjek wupřestrěwa rucy k njebjesam. Tola jenož na jednym městnje je Bóh swoju ruku čłowjekam poskićil, tak zo bychu ju dosahnyć móhli. Tale nam poskićena Boža ruka je Jezus Chrystus. Z nim so dopjelni wšo čłowjeske pytanje a žedženje. Tohodla tež hinak njemůžeme, hač zo wjesotu powěsć — ewangelion — připowědamy. A nimamy pohanam někajku moralku abo ewropske wašnja předować! Ně, mamy jim pokazać toho, kotryž jich tež znutřkownje zesylnja — Jezusa Chrystusa. — Zo je so tu w zašłosći tójšto skomdžilo, njechamy zapřec. Čim bole směmy so wjeselić, zo je so džensniši džěny w tak mjenowaných mlódych statach poměr mjez domoródnymi křesćanami a misionarami přeměnil. Běly misionar njeje wjace „knjez“, kotryž so z „primitiwными pohanami“ wokolo bėdži, ale přecel a poradžowar.

Ireneus z Lyonsa

Wo tutym muži, kotryž běše biskop w Lyonje (wumřel w léce 202) drje džensniši džěny w našich wosadach lědma što něšto wě. Wón njestusa do

tutech, wo kotrychž sej wšitcy křesćenjo powědaja. Wón pochadža z Małeje Azije. Jako džěčo znaješe wón hišće stawneho biskopa Polykarpa w Smyrnje. Ireneus skutkowaše w Romje a pozdžišo w Galiskej (w džensnišej Francoskej), hdžež bu wón jako naslědnik martrarja Photinusa na Lyonskeho biskopa wuswječeny. To je poprawom wšitko. Křesćanstwu je Ireneus předewšěm znaty přez knihu, kotruž je spisał. W tutej knize zakituje wón křesćansku cyrkej před strašnymi wučbami tak mjenowaných gnostikarjow. Gnostikarjo běchu sekta w přních lětstotkach po Chrystusu, či spytachu křesćanstwo ze wšelakimi druhimi nabožinami změšeć. Ze swojej knihu je Ireneus cyrkwu wulku službu wopokazał. Wězo njemůžeme džensa ze wšěm, štož je wón wučil, přezjedni być, na příklad nic, zo maja wšitke cyrkwje z cyrkwu w Romje jednoho mjenjenja być.

Jeho wulka zasužba pak wostanje, zo je so wón prócowal zachować wěrnny, čisty ewangelij, tak kaž je jón Chrystus sam wučil.

Dobročelka wójskich zranjenych

Florence Nightingale, dzowka bohateho jendzelskeho kublerja, žedžeše so hižo z dšesać lětami za tym, druhim pomhać. Tehdom wona ze wšej swojej džěcacej lubosću lěkowaše wowčerskeho psa, kiž bě sej pacu zlamał. Wot maćerje a džěda namrě Florence wěru a lubosć k blišemu. Džěd běše so raznje zasadžował za wuswobodjenje njewólnikow (sklawow). W ródnej wsy chodžeše Florence jara rady ke chorým a chudym ludžom. Tuž so rozsudži, chorych hladać. To chcyše měć za powołanje. Byrnjež bě tele džělo tehdom hišće jara zacpěte, staj staršej skónčnje tola do toho zwoliłoj. Florence wopytowaše wjele chorownjow a wuchowarnjow, někotre měsacy tež dobrowólnje pomhaše we wustawě diakonisow, kotryž bě farar Fliedner w léće 1836 w Kaiserswerth založil. Bórže pak přińdže wulki přewrót we Florencynym žiwjenju. Za čas Krymskeje wójni (1853—1856) napominaše nowinski rozprawnik jendzelske holcy a žony, do bychu pomhaše, nuzu wójni pomješić. Pisaše wo wulkej nuzu, kotraž knježeše w lacaretach,

Jendzelske žony dawachu hoberske sumy pjenjěz za wojakow, Florence Nightingale pak da so sama. Z wosom-atřiceći sotrami, mjez nimi džěsać katólskich, dojdže wona w nowembru léta 1854 do Skutari při Bosporusu. Bórže měješe wjele tysac zranjenych, přecelow a njepřecelow, zastarowac. Pječawósomdžesać sotrow jej pomhaše. Florence Nightingale běše přenja, kotraž založi službu za zranjenych wojakow. Hdyž wona w nocy, latarnju z ruku přikrywajo, přez lacarety chodžeše, běchu wšitcy zranjeni wozboženi. Žiwa wěra do Boha dawaše jej móc, wšu čezu na so brać. Dvě léce dołho wojowaše wona přećiwo bėdže w lacaretach. Po wujednanju měra bu tale swěrna Knjezowa služobnica wulcy slawjena. Tež nětko so wona wšudžom zasadžowaše, hdžež běchu ludžo w nuzy. Florene Nightingale, kotraž so narodži 1820, zemrě 1910, njewudata, w Londonje, hdžež bu w Pawołowej cyrkwi pochowana. Wulki pomnik dopomina džensa hišće na jeje zmužity skutk smilneje lubosće.

Dožiwjene wodace

W lécu léta 1947 dóndže na konferency křesćanskeje mlódziny swěta w norweskkej stolicy Oslo k zetkanju mjez čěskosłowakskej a němskej delegaciju. Nichtó z nas njebě zwjeseleeny, so přěni króć po wójnje zaso zetkać z Němcami. A my dyrbjachmy přenje slowo prajić. Ja takle rěčach: Nam je čezko, zo z Němcami zetkać, mjez nami je so wjele horja a zleho nakopilo. My mlódzi křesćenjo smy svojich najlěpšich w Dachawje, Mauthausenje a druhdže zhubili... A Niemöller wotmolwi: My křesćenjo w Němskej wěmy, zo je němska wina napřećo Čecham, Židam a druhim ludam hišće wjele wjetša, hač so to ze słowami wuprajić da... Prosimy w Chrystusowym mjenje wo wodace.

A nětk běchmy my Čěša zaso na rjedže. Dyrbjachmy wotmolwić: Nam Čecham je žel, zo su so wěcy stali, kotrež so njesu stać směli... a zo smy so, byrnjež křesćenjo, wječjenja njedowobróli. Wodajće tež wy nam.

A po tajkich słowach móžachmy sej rucy zawdać. Murja bě spowalena a wutroba bě wuswobodžena.

Jan Mirejovskij

Džakna hodžina

W domje za starych bu nowa sotra za wjednicu postajena. Ach, to wšak jej njebě lóhko! Či stari morkotachu, skoržachu a swarjachu, hdžež móžachu. Skónčnje bě jej to přewjele. Sto činić? Kak by bylo z džaknej hodžinu? Stari džiwnje na so hladaja. So džakować? Za čo?

Přichodny džen pak so wšitcy zeńdu w postajenym času na džaknu hodžinu, hdyž tež bóle z wěćnosću.

Wjednica domu so z cylej wutrobu Knjezeje džakuje, zo móžeja starcy a staruški z wjetšeho džěla hišće widžec a slyšeć, zo su tu w domje za starych

tak derje zastarani... zo smědža Knjeza Jezusa svojego Zbožnika mjenowac, zo je wón wšědnje mjez nimi a zo su přez njeho Bože lube džěći a zo jim znadžala Boža wěćna krasnosć kiwa... Stari kežbliwje na sotřine słowa sluchachu.

Měsac pozdžišo na přichodnej džaknej hodžinje běchu so wšitcy zešli a prošachu sotru, zo by tola husćišo tajku hodžinu postajila, haj počachu jej samo powědać, za čo by so tež džakowac hodžalo. Morkotanje a skorženje so bórže zhubi.

Dajće nam něšto k hodam

My njechamy sej tež za tole wobšěrnije hodowne čislo wjace žadać hač 20 pjenjězow, byrnjež wěmy, zo z pjenjězami njewuđžemy. My pak so nadžijamy, zo budže tu dosć přećelow našeho Pomhaj Bóh, kotřiž nam pak direktnje na superintendenturu (konto čislo 616 při nalutowarni w Njeswaćidle, Sparkasse Neschwitz) abo přez svojego wosadneho fararja dary k hodam podawaju.

My smy w tutym léće na 1000.— hr. deficita naćinili. Posuđžujće sami:

My dostawamy wot abonentow měsacnje	228,96 hr.
My pak mamy měsacnje plaćić na čišćernju na	288,00 hr.
Potom přińdu hišće klišeje měsacnje na	20,00 hr.
a porto wokoło	19,25 hr.

Naši dopisowarjo njedostawaju za swoju prócu ani pjenjězka. Na cyrkwinskih zhromadžiznach je so hižo namjetowalo Pomhaj Bóh podrozić, tak zo by so sam njesl. Ale my mamy wobmyslenja, Pomhaj Bóh drošo předawac hač němske cyrkwinske lopjena, tuž my was prosimy, pomhajće nam ze svojimi dobrowólnymi darami. **Waša redakcija**

Ochranowske schadžowanje

Maće zajim w februarju na štyri dny do Ochranowa přińć? Wšitcy, kiž su tam hač dotal pobyli na našich serbskich schadžowanjach, z wulkej džakownosću na tele rjane swjědženske dny spominaju. My chcemy tež w tutej zymje tajke schadžowanje zarjadowac, jelizo maće zajim za to. Plaćizna wokoło 25 hriwnow. Ličba wopytowarjow nic wjace hač 25 wosobow. Termin Wam w januarskim čisle wozjewimy. Prošu dajće nam powěsć, hač sebi tajke schadžowanje přejeće!

Serbska superintendentura

Ž wosadow

Delni Wujězd: Farar Richard Šolta je létsa swój slěborny jubilej ordinacije swjećić móhl. Bratr farar Šolta je syn serbskeju burskeju staršeju z Bjedrichec we Łazowskej wosadže.

Njeboh fararje Malinkej a Janej Haješej mamy so džakowac, zo staj tehdom so wo to staraloj, zo je bratr Šolta ze Bjedrichec na wyšu šulu do Budyšina přišoł hromadže z bratrom Janom Palerjom, nětko fararjom w Husce. Farar Šolta je do wójni byl w Slepom za duchowneho a po wójnje w Sprječcy, a nětko w Delnim Wujězdze. Z wójni so naš luby bratr bohužel čezko zranjeny wróci. Ale ze železnej wolu wón swoje duchownske džělo swěru a swědomiće wukonja. My rady spominamy na rjany Serbski cyrkwinski džen w Delnim Wujězdze, hdžež běše wón tehdom duša našeho zeńdženja.

Wutrobnje so swojemu serbskemu bratřej džakujemy za wšu swěru. Bóh Knjez jeho dale miłosćiwje přewođž.

Nakład Domowina. — Wuchadža z licencu č. 417 nowinskeho zarjada pola předsydy ministerskeje rady NDR jónkróć za měsac. — Rjaduje Konwent serbskich ewangelskich duchownych. — Hłowny zamólwity redaktor: superintendent Gerhard Wirth-Njeswaćidski. — Čisć: III-4-9, Nowa Doba čišćernja Domowiny w Budyšinje.